

שיקום מקצועי

פעולות אגף השיקום

■ שיקום מקצועי

אגף השיקום במוסד לביטוח לאומי מסייע לזכאים שנפלטו משוק העבודה או לזכאים חסרי ניסיון בתעסוקה, להיקלט בעבודה המתאימה לכישוריהם המקצועיים וליכולת התפקוד שלהם באמצעות הכשרה מקצועית והשמה בעבודה. עובדות השיקום, שהן עובדות סוציאליות בהכשרתן, מסייעות באמצעות שירותי אבחון, ייעוץ לתעסוקה וליווי של המבוטח בכל תהליך השיקום.

עיקר הסיוע שמספק האגף הוא שירותים בעין: אבחון, הכוונה וייעוץ בבחירת מקצוע, טרום הכשרה והכשרה מקצועית, השלמת השכלה ולימודי השכלה גבוהה וסיוע בהשמה בעבודה למי שמתקשים להשתלב בעבודה בכוחות עצמם. המשתקמים זכאים גם למימון ההוצאות הנלוות לשיקום על-פי החוק: מימון האבחון והלימודים, ומימון וכיסוי עלויות הנסיעות אל מקום ההכשרה וממנו ודמי שיקום. משתקם יכול במהלך השנה להשתייך ליותר מקבוצה אחת.

האוכלוסייה המטופלת באגף השיקום מחולקת לשלוש קבוצות בהתאם למצבה בתהליך השיקום: **פונים חדשים, משתתפים** (או **משתקמים**) ו**מסיימים**. מאמצים רבים מושקעים באיתור האוכלוסייה המתאימה מבין הזכאים, כדי להגדיל למקסימום את שיעור המשתלבים בעבודה בסוף התהליך.

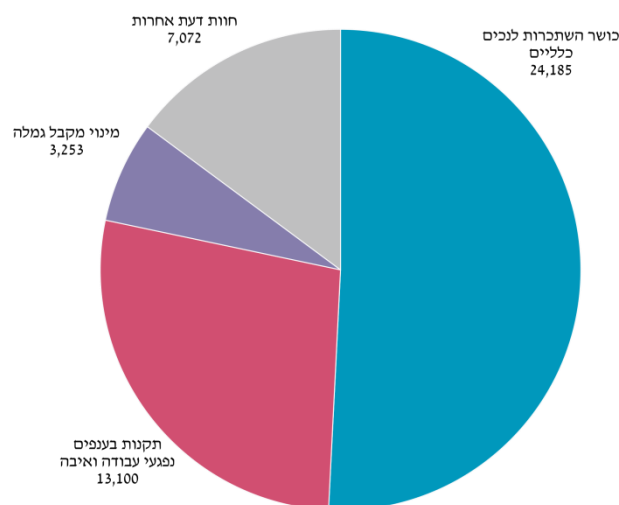
■ פעולות נוספות

לצד שיקום מקצועי, אגף השיקום עוסק גם בתחומים האלה: מתן חוות דעת מקצועיות לאגפי מינהל הגמלאות, למשל לעניין קביעת דרגת כושר השתכרות או למינוי מקבל גמלה; סיוע לנפגעי עבודה ונפגעי איבה במיצוי הטבות כספיות שהם זכאים להן; תמיכה וליווי לאלמנות/ים בשעת משבר ולנפגעי איבה במהלך כל החיים.

• **חוות דעת מקצועיות:** עובדות אגף השיקום מספקות חוות דעת מקצועיות לאגפי מינהל הגמלאות בנושאים האלה: קביעת דרגת כושר השתכרות לנכים, מינוי מקבל גמלה, קביעת הזכאות של נפגעי עבודה להעלאת דרגת הנכות וקביעת הזכאות להיוונים, וזכאות לתגמולים מיוחדים לנפגעי עבודה ולנפגעי פעולות איבה. העובדות מספקות חוות דעת גם שלא במסגרת חוק הביטוח הלאומי. בשנת 2017 כתבו עובדות השיקום כ-48 אלף חוות דעת שונות, 51% בהן בעניין קביעת דרגת כושר ההשתכרות לנכים כלליים (תרשים 1).

- **סיוע במימון זכויות כספיות:** הסיוע ניתן לנפגעי עבודה ונפגעי איבה הזכאים לזכויות כספיות (כגון קצבה מיוחדת ומענקים מיוחדים). ב-2017 5,014 אנשים קיבלו סיוע כזה ול-1,201 בהם הסתיים הטיפול השנה.
- **סיוע לאלמנות/ים ולנפגעי פעולות איבה:** מכוח היותן עובדות סוציאליות¹, עובדות אגף השיקום מסייעות גם לאלמנות ואלמנים בשעת משבר ובנפגעי פעולות איבה במהלך כל חייהם. בסך הכל טופלו באגף ב-2017 12 אלמנות, אלמנים ונפגעי איבה.

תרשים 1: חוות הדעת שסיפקו עובדות השיקום לפי נושאים, 2017

[נתוני התרשים מופיעים בנספח בסוף קובץ זה](#)

מי זכאי לשיקום מקצועי?

- לשיקום מקצועי זכאי מי שעדיין לא הגיע לגיל פרישה והוא אחד מאלה:
- **נכה כללי:** תושב ישראל שסובל מליקוי גופני, שכלי או נפשי, אם מתקיימים בו כל התנאים האלה: (א) נקבעה לו נכות רפואית של 20% לפחות על-פי מבחני נכות; (ב) הוא אינו יכול עוד לעסוק בעבודתו הקודמת או בעבודה מתאימה אחרת, עקב הליקוי; (ג) כתוצאה מהליקוי הוא זקוק ומתאים להכשרה מקצועית ולשירותי שיקום נוספים שיאפשרו לו לחזור לעבודתו הקודמת או לעבודה מתאימה אחרת. גם בן/בת זוג של נכה שאינו בר שיקום עקב הליקוי והוא מתגורר עימו בקביעות, זכאי לשיקום.
 - **נפגע עבודה:** מי שנפגע בעבודה² ונקבעו לו 10% נכות רפואית לפחות, ועקב הפגיעה הוא אינו יכול לעסוק בעבודתו הקודמת או בעבודה מתאימה אחרת, והוא זקוק להכשרה

1 מרבית העובדים באגף השיקום הם נשים ולכן נקטנו בפרק לשון נקבה.

2 פגיעה בעבודה: תאונה המתרחשת בזמן ועקב עבודה, לרבות תאונה המתרחשת בדרך לעבודה וממנה, או מחלת מקצוע על-פי רשימת מחלות המוגדרות בתקנות נפגעי עבודה.

שיקום מקצועי

מקצועית מיוחדת כדי שיוכל לחזור לעבודתו הקודמת. המוסד רשאי לאשר שיקום מקצועי גם למי שדרגת נכותו נמוכה מ-10%, אם המשך עבודתו במקום הקודם עלול לסכן באופן חריג את בריאותו או את בטיחותו.

- **אלמן או אלמנה** כמשמעותם בחוק, המקבלים קצבת שאירים או קצבת תלויים ומתקיימים בהם כל התנאים האלה: (א) הם חסרי מקצוע או שאינם יכולים להתפרנס ממקצועם למחיתם; (ב) הם אינם יכולים להוסיף ולעבוד במקום עבודתם הקודם בעקבות פטירת בן/בת הזוג; (ג) עובדת השיקום קבעה כי הם מתאימים להכשרה/הסבה מקצועית בכפוף למצב הרפואי ולהשכלתם.
- **נפגע איבה**: נפגע בפעולת איבה³, שנקבעו לו 20% נכות רפואית⁴ לפחות, ועקב הפגיעה הוא אינו יכול לעסוק בעבודתו הקודמת או בעבודה מתאימה אחרת, או שהוא זקוק להכשרה מקצועית מיוחדת כדי שיוכל לחזור לעבודתו הקודמת. גם בני משפחות שכולות, כהגדרתם בחוק (אלמן/ה, יתומים והורים שכולים), שקרובם נפטר כתוצאה מפעולת איבה, זכאים לשיקום מקצועי.

תהליך השיקום

■ פונים חדשים

ב-2017 פנו לשיקום בביטוח הלאומי 9,025 איש – עלייה של 7% לעומת 2016; רובם היו שייכים לענף נכות כללית (כ-84%) ולנפגעי עבודה (כ-12%) (לוח 1).

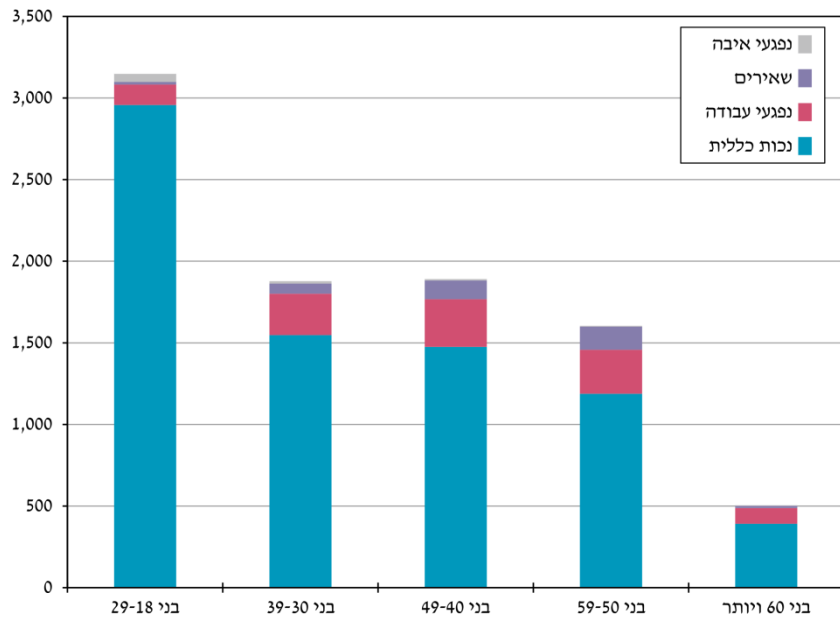
לצעירים בשנות העשרים הפוטנציאל הגבוה ביותר להצליח בשיקום, משום שהכשרה מקצועית או השכלה גבוהה יקדמו באופן ניכר את סיכוייהם להשתלב בעבודה, ולכן לא מפתיע ש-35% מהפונים לשיקום הם בגילים אלה (תרשים 2). ככל שהגיל צעיר יותר שיעור המשתקמים מענף נכות כללית גדל, משום שבקבוצה זו אנשים עם מוגבלות מלידה הפונים לשיקום כדי לממש את זכויותיהם עם הגיעם לבגרות. בגילים המבוגרים יותר גדל חלקם של נפגעי העבודה והאלמנות/ים המצטרפים למערכות הזכאים לגמלה בגיל מאוחר יותר.

אחד הגורמים המשפיעים ביותר על הצלחת השיקום הוא המוטיבציה של המשתקם, ולכן סביר שלפונים ביוזמתם תהיה מוטיבציה גבוהה יותר להצליח לעומת מי שהמוסד או גורם אחר יזם אליהם פנייה. ב-2017 את מרבית הפניות יזמו המשתקמים: ל-73% בהם היתה זו הפנייה הראשונה, מהם כ-64% פנו ביוזמתם. רק ב-7% מהמקרים פקידות השיקום יזמו את הפנייה למבוטחים – רובם שייכים לענפים שאירים או נפגעי איבה (לוח 1)

3 פעולה של כוחות צבאיים או צבאיים למחצה או כוחות בלתי סדירים של מדינה או ארגון העוינים לישראל, או פעולה שבוצעה תוך סיוע לאחד מאלה, בשליחותם או מטעמם, ואשר כוונתו נגד ישראל.

4 מי שנפגע לפני 1996 זכאי לשיקום מקצועי אם נקבעו לו 10% נכות רפואית או יותר.

תרשים 2: הפונים לשיקום מקצועי לפי גיל וענף, 2017

נתוני התרשים מופיעים בנספח בסוף קובץ זה

לוח 1: הפונים לשיקום מקצועי לפי ענף, מספר הפנייה ויזום הפנייה (מספרים מוחלטים ואחוזים), 2017

אחוזים					מספרים מוחלטים / סך הכל	מספר הפנייה / יזום הפנייה
נפגעי איבה	שאירים	נפגעי עבודה	נכות כללית	סך הכל		
81	348	1,038	7,558		9,025	סך הכל מספרים
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0		אחוזים
פנייה ראשונה						
70.4	77.9	79.5	71.6	72.7	6,565	סך הכל
59.3	64.4	74.8	62.4	63.9	5,765	הפונה
9.9	11.8	4.2	7.2	7.0	636	ביטוח לאומי
.	1.7	0.2	1.7	1.5	135	גורם בקהילה
1.2	.	0.3	0.3	0.3	29	אחר
פנייה חוזרת						
29.6	22.1	20.5	28.4	27.3	2,460	סך הכל
24.7	18.1	20.1	25.9	24.9	2,248	הפונה
4.9	4.0	0.3	1.7	1.2	146	ביטוח לאומי
.	.	.	0.7	0.6	54	גורם בקהילה
.	.	0.1	0.2	0.1	12	אחר

שיקום מקצועי

■ שלבי השיקום

לב הפעילות של אגף השיקום הוא סיוע בהשתלבות בשוק העבודה. בתהליך השיקום נבחנת התאמתו של הפונה לשיקום ומותאמת לו התוכנית הטובה ביותר לצרכיו, לרצונותיו וליכולותיו על-פי חוות הדעת של עובדות השיקום. להלן השלבים הבולטים בתהליך:

- **אבחון:** בדיקה של כישורי התעסוקה, כולל ייעוץ והכוונה מקצועית בידי פקידות השיקום, מכוני אבחון או מרכזי שיקום. האבחון נעשה בהתאם ליכולותיו של הפונה ועל-פי חוות הדעת של עובדות השיקום.
- **טרום הכשרה:** הקניית הרגלי עבודה במרכזי שיקום, קורסי העצמה, השלמת השכלה (בגרות, פסיכומטרי, מכינה וכו'), בהתאם לממצאי האבחון וכחכנה להשתלבות בהכשרה מקצועית או בעבודה.
- **הכשרה מקצועית:** הכשרה למתאימים ללימודים, שבאמצעותה הם רוכשים מקצוע שיסייע להם להשתלב בעבודה: לימודים במוסדות להשכלה גבוהה (אוניברסיטאות ומכללות) או בבתי ספר להנדסאים או בקורסים מקצועיים (כגון טכנאי, מזכירות, הנהלת חשבונות ובישול).
- **השמה בעבודה:** סיוע לבעלי מקצוע או למי שסיימו הכשרה מקצועית בחיפוש אחר עבודה המתאימה ליכולותיהם ולמקצוע שרכשו, תוך ליווי ומעקב אחר השתלבותם במקום העבודה.

■ המשתתפים והתוכניות

בתהליך השיקום נמנים מי שהתחילו תוכנית שיקום ב-2017 ומי שהתחילו שיקום בעבר ועדיין לא סיימו. ב-2017 השתתפו כ-23.8 אלף איש בכ-60 אלף תוכניות (לוח 2). בממוצע נפתחו לכל משתתף 2.5 תוכניות, שאחת מהן היתה האבחון.

חלקם של מקבלי קצבת נכות משתנה בין סוגי התוכניות: בקרב מי שהופנו לגורם אחר הם היוו 96%-98%, בהכשרה מקצועית – 85%, ובאבחונים ותוכניות טרום הכשרה חלקם היה קטן יותר.

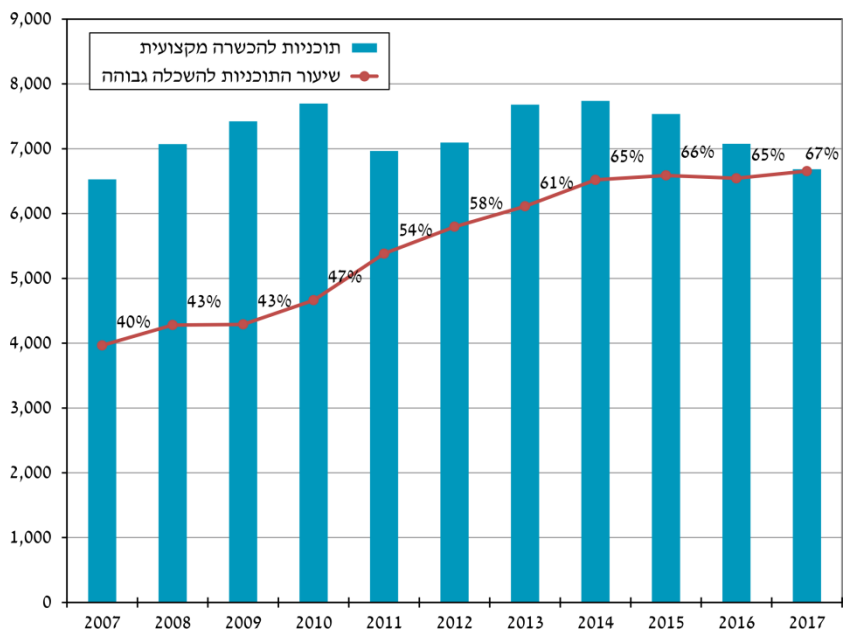
מדינת ישראל היא מהמדינות המובילות בעולם המערבי בשיעור האקדמאים שבה ועל כן שיעורם גבוה גם בתוכניות השיקום. מספר המשתתפים בתוכניות ההכשרה המקצועית ירד ב-2017 ב-5.5% לעומת 2016 (מ-7,076 ל-6,685 בהתאמה), ומספר התוכניות להשכלה גבוהה ירד ב-3.9% (מ-4,631 ל-4,449 בהתאמה), אם כי שיעורם בסך התוכניות עלה מ-65% ל-67% בשתי השנים (תרשים 3).

לוח 2: תוכניות בשיקום מקצועי ומשתתפים לפי ענף וסוג התוכנית (מספרים מוחלטים ואחוזים). 2017

סוג התוכנית	סך הכל		ענף		
	מספרים מוחלטים	אחוזים	נכות כללית	נפגעי עבודה	נפגעי שאירים
סך הכל תוכניות מספרים מוחלטים	59,853	0	49,513	6,941	2,174
אחוזים		100	83	12	4
אבחון לתוכנית					
סך הכל	22,837	100	82	13	4
אבחון פנימי לזכאות	10,678	100	84	12	3
אבחון פנימי לתוכניות	7,649	100	83	11	4
אבחון חיצוני	4,510	100	73	20	3
טרום הכשרה					
סך הכל	3,619	100	79	14	5
השלמת השכלה	2,020	100	81	13	5
הקניית הרגלי עבודה	1,599	100	76	16	6
הכשרה מקצועית					
סך הכל	8,952	100	85	8	3
קורס מקצועי	2,236	100	77	13	8
לימודים אקדמיים	4,449	100	88	6	2
תשלומים נוספים להשכלה גבוהה	1,213	100	86	5	1
יצירת תנאי לימוד	1,054	100	91	8	2
השמה בעבודה					
סך הכל	9,487	100	82	13	4
הכנה להשמה	5,597	100	81	14	4
סיוע בהשמה	2,405	100	82	13	4
ליווי לאחר השמה	1,485	100	82	12	4
הפניה לגורם אחר					
סך הכל	865	100	97	2	.
עבודה ב"המשקם"	726	100	98	2	.
גורם בקהילה	139	100	96	2	1
מעקב ואחזקה					
סך הכל	14,093	100	84	10	4
סך הכל משתתפים מספרים מוחלטים	23,772	100	19,398	2,928	828
אחוזים		100	82	12	3

שיקום מקצועי

תרשים 3: תוכניות להשכלה גבוהה ושיעורן בכלל התוכניות להכשרה מקצועית (מספרים מוחלטים ואחוזים), 2017-2007

[נתוני התרשים מופיעים בנספח בסוף קובץ זה](#)

לוח 3: משתתפים בשיקום מקצועי לפי אחוזי הנכות הרפואית והליקוי העיקרי (מספרים מוחלטים ואחוזים), 2017

נכות רפואית (%)						סך הכל		ליקוי עיקרי
100-80	79-60	59-40	39-20	19-10	ללא נכות *	אחוזים	מספרים מוחלטים	
3,077	4,119	9,187	4,971	1,032	1,386		23,772	סך הכל מספרים
100	100	100	100	100	100	100		אחוזים
5	17	45	24	6	0	26	6,193	נפשי או פיגור
24	25	21	22	11	0	21	4,935	פנימי
6	4	2	2	2	0	3	653	אורוגניטלי
25	17	9	14	6	0	13	3,053	ניירולוגי
12	18	15	23	38	0	17	4,004	לוקומוטורי
20	4	2	2	2	0	4	1,067	ראייה
4	11	2	3	2	0	4	957	שמיעה
4	4	4	11	34	100	12	2,910	אחר **

* הזכאות לשיקום בענפי איבה ושאירים אינה בהכרח תוצאה של מצבו הרפואי של המשתתף.
 ** כולל משתקמים ללא ליקוי.

בלוח 3 מובאת התפלגות המשתתפים בתוכניות השיקום בהתאם לליקוי העיקרי⁵ ולשיעור הנכות הרפואית שלהם. סביר להניח שבעלי אחוזי הנכות הרפואית הנמוכים עצמאים יותר ויכולים להשתלב בעבודה בכוחות עצמם, וככל שאחוזי הנכות גבוהים יותר קטנה ההסתברות למצוא עבודה בשוק החופשי. אין זה מפתיע אפוא, של-38.6% מן המשתתפים בשיקום ב-2017 היתה דרגת נכות רפואית בשיעור של 40%-59% – זו האוכלוסייה שהשיקום המקצועי יכול לתרום לה את התרומה המרבית. בקרב המשתקמים בעלי אחוזי נכות רפואית נמוכים (10%-19%), בולט חלקם של הסובלים מבעיות לוקומוטוריות, שרובם מענף נפגעי עבודה (נכים כלליים בדרגת נכות זו אינם זכאים לשיקום). בקרב בעלי אחוזי נכות גבוהים יותר, גדול חלקם של הסובלים מבעיות פנימיות, נוירולוגיות ולוקומוטוריות, רובם מענף נכות כללית.

■ מסיימי שיקום

הצלחת השיקום המקצועי תלויה בין היתר במוטיבציה של הפונים להשתקם, כך שקליטה בשוק העבודה אינה אפשרית אם המשתקם אינו מעוניין בכך.

ב-2017 הסתיים הטיפול ב-9,661 אנשים: 4,129 בהם סיימו תוכנית אחת לפחות של הכנה לעבודה בשוק החופשי, 73% בהם הצליחו להשתלב בעבודה (לוח 4). 48% מהמשתלבים בעבודה היו זכאים במקביל לקצבת נכות חודשית מענפי נכות כללית או נפגעי עבודה. נתון זה מבליט את היותו של אגף השיקום של הביטוח הלאומי גורם מרכזי בשילוב נכים בעבודה. ל-57% (5,532 אנשים) תהליך השיקום הופסק, בדרך כלל (46%) משום שנמצאו לא מתאימים.

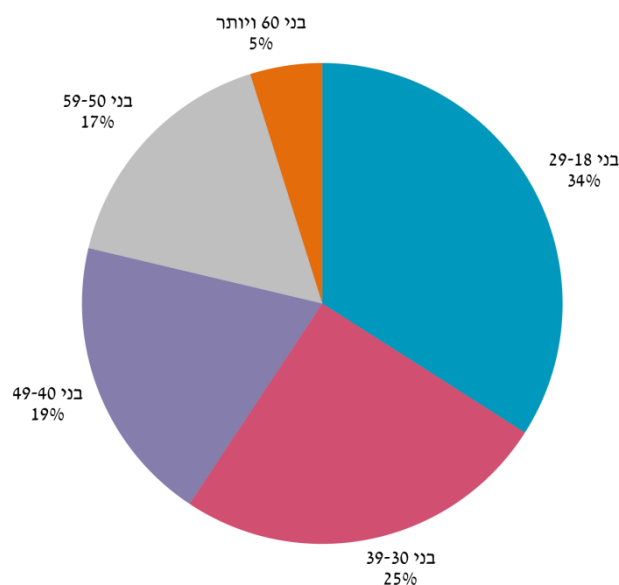
לוח 4: מסיימי תהליך שיקום לפי הענף שהם שייכים אליו ואופן הסיום (מספרים מוחלטים ואחוזים), 2017

אופן סיום	סך הכל		ענף	
	מספרים מוחלטים	אחוזים	נכות כללית	נפגעי עבודה שאירים
סך הכל מספרים	9,661		7,806	1,120
אחוזים		100	100	100
נקלט בעבודה	3,033	31	32	30
סיום טרום הכשרה	362	4	4	3
סיום הכשרה מקצועית	544	6	6	4
סיום סיוע בהשמה	190	2	2	2
הפסקת טיפול	5,532	57	56	61
				44
				88

5 ליקוי ששיעור הנכות הרפואית בו הוא הגבוה ביותר מבין הליקויים של האדם.

שיקום מקצועי

תרשים 4: מסיימי שיקום שנקלטו בעבודה לפי גיל, 2017

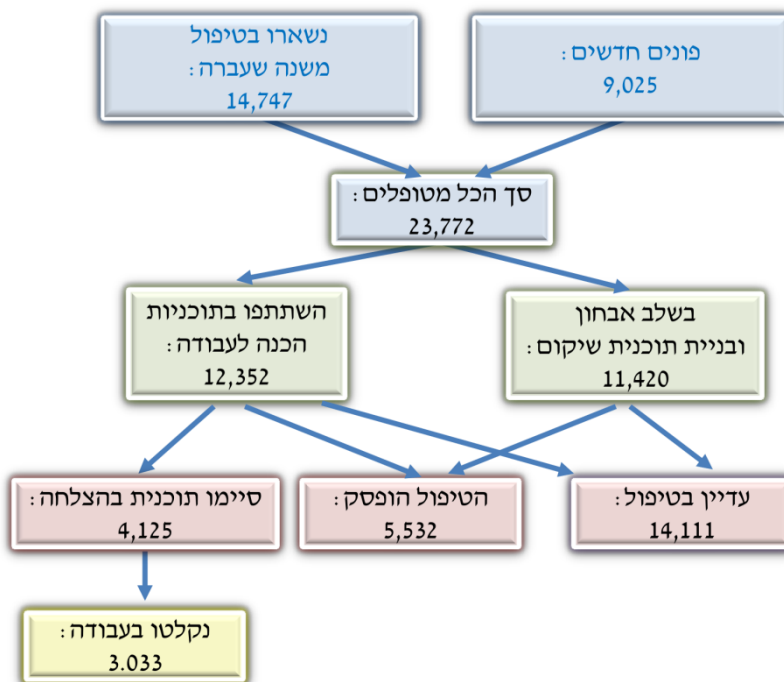

[נתוני התרשים מופיעים בנספח בסוף קובץ זה](#)

למסיימים ב-2017 נדרשו בממוצע 2.5 שנים לתהליך השיקום. עם זאת, משך התהליך אינו קבוע והוא מושפע מגורמים רבים, בהם מספר התוכניות שהמשתתף השתתף בהן, סוג ההכשרה והמצב הרפואי. לדוגמה, מי ששייכים לנכות כללית סיימו את התוכנית בממוצע בתוך שנתיים ו-7 חודשים, לעומת משתקמים מנפגעי עבודה שסיימו בתוך שנתיים ו-4 חודשים בממוצע. הפער נובע בין היתר מהרגלי העבודה של האחרונים וממידת העצמאות שלהם. גורם נוסף הוא שיעור הנכות הרפואית: לבעלי נכות רפואית של יותר מ-65% נדרש בממוצע זמן הארוך בכ-28% יותר מן הנדרש לבעלי נכות רפואית הנמוכה מ-40% – שנתיים ו-10 חודשים לעומת שנתיים ו-6.5 חודשים.

אין ספק כי לגילם של הפונים לשיקום השפעה מכרעת על הסיכויים לסיים את תוכנית השיקום – כשליש מהמסיימים בני 18-29 (תרשים 4). השנה, כהמשך לאותה מגמה בשנה שעברה, אפשר לראות כי המאמץ לשלב בתעסוקה את המשתקמים נשא פרי: התפלגות הגיל בקרב הנקלטים בעבודה זהה להתפלגות בקרב הפונים החדשים, ככל הנראה בעקבות השינוי שנעשה בתהליך ההשמה בעבודה – גיוס חברות השמה ייעודיות (תרשים 1). מכלל האנשים שנותרו בטיפול מ-2016 או שפנו ב-2017, נותרו בטיפול בסוף 2017 כ-14 אלף אנשים (תרשים 5).

תרשים 5: האוכלוסייה בשיקום מקצועי לפי שלבי התהליך, 2017

[נתוני התרשים מופיעים בנספח בסוף קובץ זה](#)

היקף התשלומים

ב-2017 שולמו במסגרת השיקום המקצועי כ-244 מיליון ש"ח ל-12,775 אנשים שונים⁶ – כ-19.1 אלף ש"ח במוצע לכל משתקם (לוח 5). כ-70% מסך ההוצאה השנתית שולמו למשתקמים מענף נכות כללית (לעומת 68% ב-2016) אף שהם מהווים כ-82% מן המשתקמים. פער זה נובע מההטבות של הזכאים בענפים האחרים. כ-46% מן התשלומים יועדו לשכר לימוד – ל-85% מהמשתתפים, וכשליש מן התשלומים לדמי שיקום (לוח 6). להלן פירוט הסכומים ששילם המוסד במסגרת השיקום המקצועי:

- **דמי שיקום:** גמלה חודשית למחיה בגובה קצבת נכות מלאה, המשולמת בתקופת הלימודים למי שאינם זכאים לקצבת נכות כללית או נכות מעבודה, ובתנאי שהם לומדים 16 שעות שבועיות לפחות (כ-74.6 מיליון ש"ח ב-2017).
- **נסיעות:** תשלום לנסיעות בתחבורה ציבורית למקום ההכשרה/האבחון, או השלמה לגמלת ניידות כמשתכר למקבלי גמלת ניידות חלקית. לבעלי נכות רפואית של 65% או יותר שאין ברשותם רכב או רשיון נהיגה, המוסד מספק שירותי הסעה (כ-7.8 מיליון ש"ח ב-2017).

6 לא כולל תשלומים בעבור קצבאות מיוחדות והיוונים המשולמים לנפגעי עבודה.

שיקום מקצועי

- **שכר לימוד**: השתתפות בשכר הלימוד האקדמי או בעלות ההכשרה, עד הסכום המרבי שנקבע בהוראות אגף השיקום (כ-113 מיליון ש"ח ב-2017).
- **שיעורי עזר ושירותי הנגשה**: סיוע בשיעורי עזר על-פי הצורך ובהתאם להיקף שעות הלימוד, וכן תרגום לשפת הסימנים, תמלול והקראות לזקוקים לכך (כ-9.6 מיליון ש"ח ב-2017).
- **שכר דירה**: השתתפות בשכר דירה או בתשלום למעונות לשהים בהכשרה מקצועית במרחק הגדול מ-40 ק"מ ממקום מגוריהם הקבוע, בהתאם לתוכנית לימודיהם (כ-11.9 מיליון ש"ח ב-2017).
- **מכשירים**: סיוע ברכישת מכשירים החיוניים והכרחיים לשיקום (מחשב, מקלדת מותאמת לעיוורים, ספרים, ציוד לימודי ועוד) (כ-260 אלף ש"ח ב-2017).
- **הוצאות אחרות**: תשלומים במסגרת מיצוי זכויות כספיות, בעיקר בקרב נפגעי איבה ונפגעי עבודה, וכן השתתפות בהוצאת כלכלה (אש"ל) בכפוף לתקנות (כ-27 מיליון ש"ח ב-2017).

לוח 5: ההוצאה לשיקום מקצועי לפי ענף (מחירי 2017. אלפי ש"ח). 2017-2013

שנה	סך הכל	נכות כללית	נפגעי עבודה	שאירים	נפגעי איבה
2013	247,736	168,762	26,702	10,137	42,136
2014	266,271	184,600	26,625	10,202	44,844
2015	272,011	191,853	26,702	10,034	43,422
*2016	252,921	172,377	24,519	7,140	48,885
2017	244,089	171,723	23,916	6,045	42,405

* הירידה בהוצאה בין 2015 ל-2016 ו-2017 היא תוצאה של השינוי במדיניות מינואר 2016 למי שלא מתקיימים בו תנאי הזכאות לתוכנית השיקום של יותר מ-12 חודשים.

לוח 6: מספר מקבלי התשלומים הנלווים לשיקום מקצועי לפי ענף וסוג התשלום (אלפי ש"ח ואחוזים). 2017

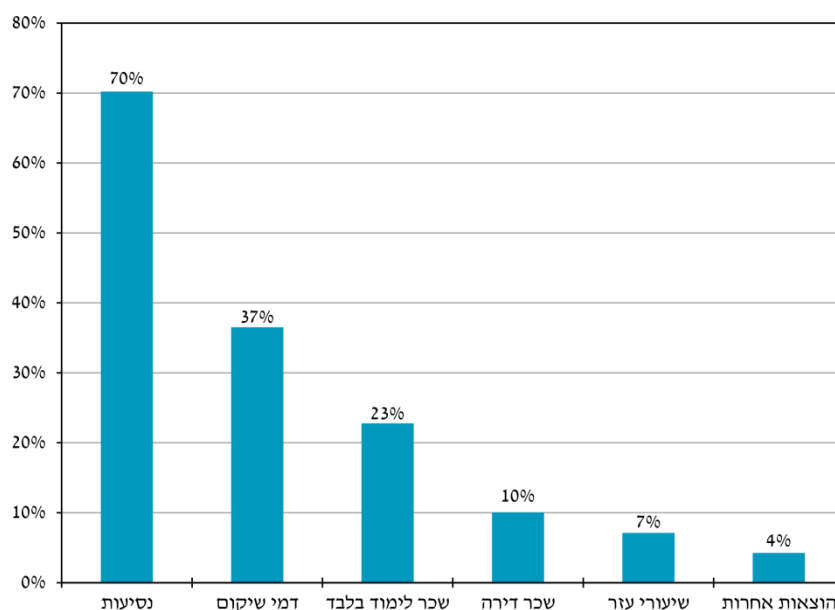
סה"כ הוצאה	סך הכל		שכר לימוד (%)	דמי שיקום (%)	נסיעות (%)	שכר דירה (%)	שיעורי עזר (%)	הוצאות אחרות* (%)
	אלפי ש"ח	אחוזים						
244,089	100	46	31	3	5	4	11	
171,723	100	53	30	4	7	6	0	
23,916	100	39	55	3	1	2	0	
6,045	100	44	51	4	0	1	0	
48,885	100	28	11	0	0	0	61	
12,775		10,844	4,467	8,659	1,188	828	1,288	

* לא כל הזכאים לתשלום אחר השתתפו בתוכנית שיקום מקצועי.

מי שנמצא מתאים להשלמת השכלה או להכשרה מקצועית, זכאי על-פי החוק לתשלומים נלווים רבים יותר לעומת מי שאינו לומד, (בהם שיעורי עזר, מכשירים, נסיעות ושכר דירה) ולעתים הוא עשוי להיות זכאי לכמה תשלומים במקביל. בדומה לשנים הקודמות, כ-37% מן

המשתקמים קיבלו ב-2017 השלמה לקצבת נכות מלאה (דמי שיקום) כחלק מהשתתפותם בתוכניות שיקום (תרשים 6). ב-70% מהמקרים המוסד השתתף בהוצאות הנסיעה למקום הלימודים. 23% ממקבלי שכר הלימוד אינם מקבלים תשלומים נוספים, כנראה משום שרובם מקבלים קצבאות מלאות.

תרשים 6: תשלומי שיקום נוספים למקבלי שכר לימוד* 2017

* אדם עשוי להיות זכאי לכמה תשלומים במקביל ולכן סכום העמודות גבוה מ-100%.

[נתוני התרשים מופיעים בנספח בסוף קובץ זה](#)

נספח: נתוני התרשימים ולוחות

נתוני תרשים 1: חוות הדעת שסיפקו עובדות השיקום לפי נושאים, 2017

סה"כ	חוות דעת
24,185	כושר השתכרות לנכים כלליים
13,100	תקנות בענפים נפגעי עבודה ואיבה
3,253	מינוי מקבל גמלה
7,072	חוות דעת אחרות

נתוני תרשים 2: הפונים לשיקום מקצועי לפי גיל וענף, 2017

גיל	ענף		
	נכות כללית	נפגעי עבודה	שאירים
בני 18-29	2,957	126	15
בני 30-39	1,547	254	62
בני 40-49	1,475	292	115
בני 50-59	1,188	269	143
בני 60 ויותר	391	97	13

נתוני לוח 3: משתתפים בשיקום מקצועי לפי אחוזי הנכות הרפואית והליקוי העיקרי (מספרים מוחלטים ואחוזים), 2017

שנה	תוכניות להכשרה מקצועית	שיעור התוכניות להשכלה גבוהה
2007	6,527	40%
2008	7,072	43%
2009	7,423	43%
2010	7,698	47%
2011	6,966	54%
2012	7,096	58%
2013	7,680	61%
2014	7,738	65%
2015	7,536	66%
2016	7,076	65%
2017	6,685	67%

נתוני תרשים 4: מסיימי שיקום שנקלטו בעבודה לפי גיל, 2017

	גיל				
	בני 18-29	בני 30-39	בני 40-49	בני 50-59	בני 60 ויותר
נקלט בעבודה	34%	25%	19%	16%	5%
נקלט בעבודה	1,032	767	588	499	147

נתוני תרשים 5: האוכלוסייה בשיקום מקצועי לפי שלבי התהליך, 2017

- פונים חדשים: 9,025
- נשארו בטיפול משנה שעברה: 747911
- סך הכל מטופלים: 23,772
- בשלב אבחון ובניית תוכנית שיקום: 11,420
- השתתפו בתוכניות הכנה לעבודה: 12,353
- עדיין בטיפול: 14,111
- הטיפול הופסק: 5,532
- סיימו תוכנית בהצלחה: 4,125
- נקלטו בעבודה: 3,033

שיקום מקצועי

תרשים 6: תשלומי שיקום נוספים למקבלי שכר לימוד*, 2017

מספר מקרים	תשלום נלווה
70%	נסיעות
37%	דמי שיקום
23%	שכר לימוד בלבד
10%	שכר דירה
7%	שיעורי עזר
4%	הוצאות אחרות